

Ελλάδα

Εφετείο επικύρωσε την καταδίκη δύο ανδρών για τον θάνατο του ΛΟΑΤΚΙ ακτιβιστή Ζακ Κωστόπουλου. Συνεχίστηκαν οι αναφορές για κακομεταχείριση μεταναστριών/ών και προσφυγισσών/ων στα σύνορα, ενώ αιτούσες/ντες άσυλο στο Κέντρο Υποδοχής της Σάμου κρατούνταν υπό συνθήκες αυθαίρετης κράτησης. Οι υπερασπίστριες/στές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξακολουθούν να διώκονται ποινικά για το έργο τους με προσφύγισσες/ες και μετανάστριες/ες. Καταγγελίες για υπερβολική χρήση βίας από τις δυνάμεις ασφαλείας σε διαδηλώσεις συνεχίστηκαν. Προβληματισμοί εκφράστηκαν για έρευνα που δεν εντόπισε δεσμούς ανάμεσα στην παράνομη χρήση κατασκοπευτικού λογισμικού και κρατικών φορέων και υπουργείων. Ως σημαντικό βήμα, η Ελλάδα νομιμοποίησε τον γάμο ομόφυλων ατόμων. Οι εργαζόμενες/οι στον τομέα της υγείας συνέχιζαν να αναφέρουν σημαντικά και συνεχιζόμενα κενά στο εθνικό σύστημα υγείας.

Δικαίωμα στη Ζωή

Τον Ιούλιο, εφετείο της Αθήνας επικύρωσε την καταδίκη δύο ανδρών για τον θάνατο του ΛΟΑΤΚΙ ακτιβιστή Ζακ Κωστόπουλου το 2018.

Τον Αύγουστο, εισαγγελέας στα Χανιά άσκησε ποινική δίωξη σε τέσσερις αστυνομικούς για ανθρωποκτονία από πρόθεση για την υπόθεση του Κώστα Μανιουδάκη, που έχασε τη ζωή του κατά τη διάρκεια ελέγχου στο χωριό Βρύσες της Κρήτης τον Σεπτέμβριο του 2023.

Τον Σεπτέμβριο, ο εργαζόμενος μετανάστης Καμράν Άσιχ πέθανε υπό αστυνομική κράτηση. Εικόνες που δημοσιεύτηκαν στα μέσα έδειξαν τραυματισμούς που υποδηλώνουν ότι υπέστη ξυλοδαρμό. Τον Δεκέμβριο, ο Εθνικός Μηχανισμός Καταγγελιών της Αστυνομίας ανακοίνωσε ότι είχε ξεκινήσει τη δική του έρευνα για την υπόθεση.

Δικαιώματα προσφυγισσών/ων και μεταναστριών/ών

Συνεχίστηκαν τα θανατηφόρα ναυάγια, όπως και οι καταγγελίες για καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων και των παράνομων επαναπροωθήσεων φυλετικοποιημένων ατόμων που αιτούνται άσυλο και μεταναστριών/ων στα σύνορα.

Τον Ιανουάριο, στην εκδίκαση υπόθεσης από το 2014, στην οποία το λιμενικό πυροβόλησε προς την κατεύθυνση λέμβου κατά τη διάρκεια αναχαίτισης στη θάλασσα και χτύπησε έναν Σύρο άνδρα που αργότερα πέθανε, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε την Ελλάδα ένοχη για παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή, όσον αφορά την έρευνα του περιστατικού αλλά και τη χρήση θανατηφόρας βίας.

Παρά την απόφαση, η χρήση πυροβόλων όπλων από τις αρχές κατά τη διάρκεια συνοριακών ελέγχων συνεχίζει να εγείρει ανησυχίες. Τον Ιούλιο, ένας άνδρας πέθανε έπειτα από πυροβολισμούς του λιμενικού κατά τη διάρκεια επιχείρησης καταδίωξης ανοιχτά της Σύμης.

Τον Δεκέμβριο, ολοκληρώθηκε η προκαταρκτική έρευνα για τις ενέργειες των αρχών στο ναυάγιο της Πύλου τον Ιούνιο του 2023, στο οποίο έχασαν τη ζωή τους πάνω από 600 άνθρωποι. Επιζώσες/ντες είχαν δηλώσει ότι για το περιστατικό ευθύνεται το Ελληνικό Λιμενικό Σώμα. ΜΚΟ που εκπροσωπούν επιζώσες/ντες και οικογένειες θυμάτων άσκησαν κριτική στην αποτυχία της εισαγγελίας να παράσχει γραπτές εξηγήσεις προς τις αρχές που ήταν υπεύθυνες για τον συντονισμό της επιχείρησης έρευνας και διάσωσης, καθώς και στους ανωτέρους τους. Τον Μάιο, σε ξεχωριστή διαδικασία που προκάλεσε ανησυχίες σχετικά με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, εννέα επιζώντες απαλλάχθηκαν από κατηγορίες, μεταξύ των οποίων και για την πρόκληση του ναυαγίου.

Οι αιτούσες/ντες άσυλο που διέμεναν στην Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή (CCAC) της Σάμου, η οποία χρηματοδοτείται από την ΕΕ, αποτελούνταν κυρίως από φυλετικοποιημένα άτομα και υπόκειντο συστηματικά σε «περιορισμούς ελευθερίας» που ισοδυναμούσαν με παράνομη κράτηση. Υπήρχαν επίσης ελλείψεις στην παροχή βασικών υπηρεσιών στη Δομή, όπως τρεχούμενο νερό και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Οι κρατούμενες/οι υπό αυτές τις συνθήκες μπορεί να υπέστησαν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, ιδίως σε περιόδους συνωστισμού στη Δομή.

Παρόμοιες ανησυχίες για άλλες Κλειστές Δομές δημοσιοποιήθηκαν από την Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης τον Ιούλιο, κατόπιν της επίσκεψής της το 2023.

Το σύστημα περιορισμού που εφαρμόζεται στη Σάμο και σε άλλες δομές επηρέασε δυσανάλογα φυλετικοποιημένους ανθρώπους, ενισχύοντας τον αποκλεισμό προσφυγισσών/ων και μεταναστριών/ών.

Τον Οκτώβριο, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε σε υπόθεση που αφορούσε επανεισδοχές αιτουσών/ντων άσυλο από την Ελλάδα στην Τουρκία βάσει της συμφωνίας επανεισδοχής ΕΕ-Τουρκίας του 2014, την οποία η Τουρκία είχε αναστείλει από τον Μάρτιο του 2020. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, εάν η χώρα επιστροφής δεν διασφαλίζει την επανεισδοχή, οι αιτήσεις ασύλου δεν μπορούν να απορρίπτονται ως μη αποδεκτή βάσει του κανόνα «ασφαλούς τρίτης χώρας».

Παρατηρήθηκαν επίσης αρνητικές εξελίξεις στην πρόσβαση αιτουσών/ντων άσυλο και προσφυγισσών/ων σε κοινωνική και οικονομική στήριξη. Το πρόγραμμα Helios (Ήλιος), που

λειτουργούσε υπό τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης με χρηματοδότηση των ελληνικών αρχών, έληξε στις 30 Νοεμβρίου. Το πρόγραμμα παρείχε στέγαση και άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες σε δικαιούχους διεθνούς και προσωρινής προστασίας της ΕΕ. Η ΜΚΟ Refugee Support Aegean ανέφερε ότι από τον Μάιο οι ελληνικές αρχές σταμάτησαν την καταβολή της οικονομικής ενίσχυσης που δικαιούνται οι αιτούσες/ντες άσυλο βάσει του νόμου.

Υπερασπίστριες/ές ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Τον Ιανουάριο, 16 εργαζόμενες/οι σε ΜΚΟ που συμμετείχαν σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης για προσφύγισσες/ες και μετανάστριες/ες απαλλάχθηκαν από πλημμεληματικές κατηγορίες, μεταξύ των οποίων και για κατασκοπεία, από δικαστήριο στη Λέσβο.

Παρέμειναν οι ανησυχίες για τις συνεχιζόμενες ποινικές διώξεις εναντίον του Παναγιώτη Δημητρά, εκπροσώπου της ΜΚΟ Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, και του Tommy Olsen, επικεφαλής της ΜΚΟ Aegean Boat Report, σε σχέση με τη δράση τους για τη βοήθεια προσφυγισσών/ων και μεταναστριών/ών στα ελληνικά σύνορα. Ο Παναγιώτης Δημητράς παρέμεινε υπό περιοριστικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα, ως μέρος της έρευνας. Τον Μάιο, οι αρχές εξέδωσαν ένταλμα σύλληψης για τον Tommy Olsen.

Τον Αύγουστο, ΜΚΟ κατήγγειλε περαιτέρω δικαστική παρενόχληση εναντίον του Παναγιώτη Δημητρά, ο οποίος μαζί με τη σύζυγό του, Ναυσικά Παπανικολάτου, αντιμετώπισαν ποινική έρευνα για φερόμενη παράβαση εμπιστευτικής σχέσης και ξέπλυμα χρήματος.

Τον Νοέμβριο, εκφράστηκαν ανησυχίες για τη δίκη της υπερασπίστριας ανθρωπίνων δικαιωμάτων Αλεξίας Τσουνή, με κατηγορίες που περιλάμβαναν «ψευδή κατάθεση» και συκοφαντική δυσφήμιση, οι οποίες φαίνεται να αποτελούσαν αντίδραση στο αντιρατσιστικό έργο της και στην ακτιβιστική δράση της υπέρ των προσφυγισσών/ων.

Ελευθερία ειρηνικής συνάθροισης

Συνεχίστηκαν οι καταγγελίες για υπέρμετρη και δυσανάλογη χρήση βίας από την αστυνομία, περιλαμβανομένης της κατάχρησης λιγότερο θανατηφόρων όπλων, κατά διαδηλωτριών/ών και δημοσιογράφων.

Τον Δεκέμβριο, η δικηγόρος ανθρωπίνων δικαιωμάτων Άννυ Παπαρούσου και μια ομάδα ειρηνικών διαδηλωτριών/ών οδηγήθηκαν σε αστυνομικό τμήμα για εξακρίβωση στοιχείων πριν από μια προγραμματισμένη διαδήλωση. Η ενέργεια αυτή φάνηκε να ήταν παράνομη και αποσκοπούσε κυρίως στην αποτροπή της συμμετοχής τους στη διαμαρτυρία.

Τον Οκτώβριο, δικαστήριο επιδίκασε αποζημίωση στον φωτορεπόρτερ Ορέστη Παναγιώτου για τον σοβαρό τραυματισμό του από άμεσο πλήγμα νερού υπό πίεση, από όχημα εκτόξευσης νερού, κατά τη διάρκεια διαδήλωσης στην Αθήνα το 2021. Τον Νοέμβριο, δικαστήριο της Αθήνας επέβαλε ποινή φυλάκισης οκτώ μηνών με αναστολή σε αστυνομικό, κρίνοντάς τον ένοχο για πρόκληση σωματικής βλάβης από αμέλεια στον Ορέστη Παναγιώτου.

Ελευθερία της έκφρασης

Η Ελλάδα δεν είχε ακόμη θεσπίσει αποτελεσματικό νομοθετικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση των Στρατηγικών Αγωγών Κατά Της Συμμετοχής Του Κοινού (SLAPPs).

Τον Σεπτέμβριο, Δικαστήριο της Αθήνας εξέτασε την έφεση της δημοσιογράφου Σταυρούλας Πουλημένη και του δημοσιογραφικού συνεταιρισμού Alterthess ενάντια σε απόφαση που εν μέρει έκανε δεκτή αγωγή του 2021, έπειτα από ρεπορτάζ για περιβαλλοντική ζημία. Η αγωγή του 2021 θεωρήθηκε ότι έφερε τα χαρακτηριστικά μιας SLAPP αγωγής.

Τον Οκτώβριο, Δικαστήριο της Αθήνας απέρριψε αγωγή δυσφήμισης του 2022 που είχε καταθέσει ο πρώην διευθυντής του πρωθυπουργικού γραφείου, Γρηγόρης Δημητριάδης, κατά τριών δημοσιογράφων, συμπεριλαμβανομένου του Θανάση Κουκάκη, καθώς και κατά των μέσων ενημέρωσης «Εφημερίδα των Συντακτών» και «Reporters United», σχετικά με ερευνητικό άρθρο για το σκάνδαλο παρακολούθησεων στην Ελλάδα. ΜΚΟ για την ελευθερία του Τύπου χαρακτήρισαν την αγωγή αυτή ως SLAPP.

Δικαίωμα στην ιδιωτικότητα

Τον Ιανουάριο, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έκρινε ότι η Ελλάδα παραβίασε το δικαίωμα στη ιδιωτικότητα γυναικών που είχαν διαγνωστεί με HIV, όταν το 2012 οι αρχές είχαν δώσει στην δημοσιότητα τις ταυτότητες και τα ιατρικά τους δεδομένα.

Τον Ιούλιο, εκφράστηκαν σοβαρές ανησυχίες από κόμματα της αντιπολίτευσης, την κοινωνία των πολιτών και δικηγόρους που εκπροσωπούν θύματα παράνομης παρακολούθησης, έπειτα από έρευνα του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, που έδειξε πως δεν υπάρχει σύνδεση μεταξύ του λογισμικού Predator και κρατικών μηχανισμών ή υπουργείων.

Βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών

Τον Απρίλιο, η Κυριακή Γρίβα δολοφονήθηκε από τον πρώην σύντροφό της έξω από αστυνομικό τμήμα της Αθήνας, όπου είχε πάει για να ζητήσει προστασία. Ο τρόπος με τον

οποίο η αστυνομία διαχειρίστηκε την καταγγελία της προκάλεσε κατακραυγή και οδήγησε στη διερεύνηση τεσσάρων αστυνομικών για το αδίκημα της «έκθεσης ζωής σε κίνδυνο».

Τον Νοέμβριο, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ κάλεσε την Ελλάδα να εξετάσει την τροποποίηση της νομοθεσίας του 2021 για τη συνεπιμέλεια, ώστε να διασφαλιστεί η προστασία όλων των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, και συγκεκριμένα να ποινικοποιηθεί η γυναικοκτονία.

Δικαιώματα ΛΟΑΤΚΙ ατόμων

Τον Φεβρουάριο, η Βουλή ψήφισε υπέρ του γάμου μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου, αν και η αποτυχία κάλυψης ορισμένων περαιτέρω κενών στο νομικό πλαίσιο άφησε τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, συμπεριλαμβανομένων των τρανς ατόμων και των παιδιών τους, εκτεθειμένα σε συνεχιζόμενο κίνδυνο διακρίσεων.

Σύμφωνα με τον Ελληνικό Σύνδεσμο Υποστήριξης Διεμφυλικών, τα τρανς άτομα αντιμετώπιζαν πολλαπλά εμπόδια στην καθημερινότητά τους, καθώς το σύστημα υγείας εξακολουθούσε να χρησιμοποιεί ιατρικό κατάλογο ταξινόμησης που αναφέρεται στην τρανς ταυτότητα ως «διαταραχή ταυτότητας φύλου».

Σε έκθεση που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο σχετικά με τα ευρήματα του 2023, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας κατέγραψε 158 περιστατικά, εκ των οποίων τα 61 αφορούσαν ΛΟΑΤΚΙ άτομα.

Δικαίωμα στην αντίρρηση συνείδησης

Η εναλλακτική υπηρεσία έναντι της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας παρέμεινε τιμωρητική και μεροληπτική. Μετά την ιστορική απόφαση της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ το 2021, η οποία διαπίστωσε πολλαπλές παραβιάσεις του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα στην υπόθεση του αντιρρησία συνείδησης Λάζαρου Πετρομελίδη, η Ελλάδα δεν είχε ακόμη προχωρήσει σε πλήρη αποκατάσταση προς το πρόσωπό του, ούτε είχε θεσπίσει μεταρρυθμίσεις για την αποτελεσματική «διασφάλιση του δικαιώματος στην αντίρρηση συνείδησης».

Δικαίωμα σε ένα υγιές περιβάλλον

Ειδικοί του Δείκτη Απόδοσης για την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής επέκριναν τη σημαντική επέκταση των υποδομών φυσικού αερίου στην Ελλάδα, καθώς ενισχύει την εξάρτηση της χώρας από τα ορυκτά καύσιμα.

Ένα ακραίο κύμα καύσωνα, το οποίο οι επιστήμονες απέδωσαν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, προκάλεσε θανάτους λόγω θερμοπληξίας. Τον Αύγουστο, πανευρωπαϊκή μελέτη προέβλεψε ότι οι θάνατοι που σχετίζονται με τις υψηλές θερμοκρασίες θα αυξηθούν στην Ευρώπη αυτόν τον αιώνα. Στο σενάριο ανόδου της θερμοκρασίας κατά 3°C, οι θάνατοι λόγω καύσωνα στην Ελλάδα αναμένεται να αυξηθούν ετησίως από 1.730 σε 4.767.

Μεγάλες πυρκαγιές στην περιοχή της Αττικής τον Αύγουστο και στον Δήμο Ξυλοκάστρου τον Σεπτέμβριο έκαψαν χιλιάδες στρέμματα γης και σπίτια και προκάλεσαν τρεις θανάτους. Τον Ιούνιο, μελέτη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης επισήμανε ότι η κλιματική αλλαγή επιδεινώνει ολοένα και περισσότερο τους κινδύνους πυρκαγιών στην Ελλάδα.

Δικαίωμα στην υγεία

Επαγγελματίες υγείας και ειδικοί συνέχισαν να αναφέρουν σοβαρά και συνεχιζόμενα κενά στο εθνικό σύστημα υγείας της Ελλάδας. Αυτά περιλάμβαναν ελλείψεις προσωπικού, εξαντλητικά ωράρια, δυσκολία στη λήψη αδειών, και κλινικές που κινδυνεύουν να κλείσουν ή λειτουργούν με περιορισμένη ικανότητα λόγω έλλειψης προσωπικού ή/και εξοπλισμού.